

A-11726 Keelatud Duplum
NSVL KOHTU RAHVAKOMISSARIAADI ÜLELIIDU-
LINE JURIIDILISTE TEADUSTE INSTITUUT

RAHVAKOHTUNIKU JA RAHVAKAASISTUJA
BIBLIOTEEK

J. I. DOMBROVSKI

**TSIVIILASJADE
ALLUVUS JA KOHTUEELNE
ETTEVALMISTUS**

RK „TEADUSLIK KIRJANDUS“
TARTU 1941

Kohtuorganid on viimasel ajal täienenud uute kohtutegelastega, kel puudub veel vajalik vilumus kohtutöös.

Need seltsimehed vajavad igapäevast praktilist abi.

„Rahvakohtuniku ja Rahvakaasistuja Biblioteegil“ on ülesandeks täita lünka populaar-juriidilises kirjanduses. Biblioteek koosneb annetest, mis käsitlevad üksikuid küsimusi kriminaal-, tsiviil-, kohtu- ja teistest õiguse harudest.

Keelatud Sundeksamplar

NSVL KOHTU RAHVAKOMISSARIAADI ÜLELII-
DULINE JURIIDILISTE TEADUSTE INSTITUUT

RAHVAKOHTUNIKU JA RAHVAKAASISTUJA
BIBLIOTEK

J. I. DOMBROVSKI

TSIVIILASJADE ALLUVUS JA
KOHTUEELNE ETTEVALMISTUS

RK „TEADUSLIK KIRJANDUS“
TARTU 1941

Tõlgitud teose järgi: E. И. Домбровский, Подсудность и до-
судебная подготовка гражданских дел. Юридическое изда-
тельство НКЮ СССР. Москва, 1940.

Tõlkija: [REDACTED]

9167
A-11726

Peatoimetaja L. Voore. Vastutav toimetaja [REDACTED] Teh-
niline toimetaja R. Taru. Korrektor A. Tigane. Ladumisele
antud 6. VI 1941. MB 6797. Trükkimisele antud 13. VI 1941.
Laotihedus trpg. 29 680. Trükipoognaid $2\frac{1}{2}$. Autoripoognaid 1,8.
Paberi formaat 73×103 . $\frac{1}{32}$. Trükiarv 3100. Trükitud „Akti-
visti“ trükikojas, 1941, Tartu, 21. juuni tän. 23. Tellim. nr. 2380.
Hind 1 rbl. 25 kop.

Е. И. Домбровский, Подсудность и досудебная подготовка
гражданских дел. На эстонском языке. Эгосиздат „Науч-
ная Литература“, Тарту.

I peatükk.

KOHTUORGANITE ALLUVUS.

„Tsiiviilõiguslikud vaidlused lahendatakse kohtu korras. Loobumine kohtu poole pöördumise õigusest on tühine“ (VNFSV TsK § 2 ja teiste liiduvabariikide TsK vastavad paragraafid). Kuid mitte kõik tsiiviil-asjad ei kuulu lahendamisele kohtu korras. Nii näit. elanikkude väljatõstmise asjad nende valduses olevaist korteritest lahendatakse 1937. a. 17. oktoobri seaduse „Elamufondi hoiust ja elamumajanduse parandamisest linnades“ järgi real juhtudel administratiivkorras, mitte aga kohtu korras (vt. 17. X 1937. a. seaduse § 31). Vastutavate töötajate töölt vallandamise ja uuesti ametisse seadmise asjad, kes kasutavad tööle palkamise ja vallandamise õigust, samuti rea teiste vastutavate tööliste kategooriate asjad (loetletud erilistes NSVL TöörK ja liiduvabariikide TöörK poolt avaldatud nimekirjades) ei kuulu kohtuorganite ja tüli-hindamiskomisjonide (THK) läbivaatamisele (vt. NSVL TöörK määrus 18. oktoobrist 1929. a., NSVL „TöörK Teated“ 1930. a. nr. 1—2).

Real juhtudel tulevad töötülid kohuslikult lahendada tüli-hindamiskomisjonides, mis moodustatakse võrdsel arvul administratsiooni ja töötajate ning teenistujate komitee esindajaist (vabrikukomitee, kohalik komitee jne.). Rahvakohus on õigustatud lahendama tülisid neis asjus ainult neil juhtudel, kui tüli-hindamiskomisjonis ei saavutatud kokkulepet või kui tüli-

hindamiskomisjoni otsus on tühistatud järelevalve korras (Tööseaduste koodeks, § 169²).

Küsimused maksude kohta lahendatakse samuti administratiivkorras, mitte aga kohtu korras. Kuid küsimus vara äravõtmise kohta maksude, määralise sundkindlustuse, kohuslike naturaalandamite ja trahvide võlgade katteks kokkukõlas 1937. a. 11. aprilli seadusega lahendatakse kohtu korras¹.

Küsimused peremeheta vara äravõtmise kohta riigile lahendatakse administratiivkorras, mitte aga kohtu korras.

Varavaidlused sotsialistliku majanduse asutiste ja organisatsioonide vahel lahendatakse reeglipäraselt riikliku või ametkondliku arbitraaži organite poolt (välja arvatud erandid, milledest on juttu allpool ja millede puhul need asjad lahendatakse seadusele vastavalt kohtu poolt).

Rida varalise iseloomuga asju lahendatakse riikliku notariaadi organite poolt jne.

Tsiviilasjade põhiline mass isiklike ja varaõiguslike vaidluste kohta kuulub seaduse põhjal lahendamisele kohtuorganites, reeglipäraselt — rahvakohtutes.

Tsiviilasjade arvele langeb kohtuorganites 70—75% kõigist nende poolt lahendatavast asjadest (kriminaal-asjad moodustavad mitte üle 25% kõigist asjadest). Tsiviilprotsessi reeglid on esitatud NSVL, liiduvabariikide ja autonoomsete vabariikide kohtukorralduse seaduses ning liiduvabariikide tsiviilprotsessi koodeksites. Neis koodeksites on esitatud ka tsiviilasjade alluvuse reeglid.

Seaduses osutatud tsiviilasjade alluvuse reeglid evivad suurt tähtsust. Nad piiritlevad NSVL kohtusüsteemi eri lülide kompetentsi. määrates täpselt, mil-

---

¹ VNFSV Tsiviilprotsessi koodeks muudatustega kuni 20. novembrini 1940. a., Tallinn, 1940, lk. 219. (Tõlkija märkus.)

lisesse kohtusse nimelt tuleb pöörduda ühe või teise tsviilasja lahendamiseks. Nad piiristavad kohtuorganite võimkonda riikliku ja ametkondliku arbitraaži, administratiiv- ja teiste tööliste ning talupoegade sotsialistliku riigi organite võimkonnast.

Tsviilõiguste kohtulik kaitse nõuab seadusega määratud alluvuse ranget täitmist.

Alluvuseks nimetatakse asja kuuluvust ühe või teise kohtu võimkonda. Alluvusest räägitakse ainult siis, kui asi kuulub arutamisele kohtuorganites. Kui aga asi ei kuulu seaduse põhjal arutamisele kohtu korras, vaid näit. riikliku või ametkondliku arbitraaži organites, riikliku notariaadi organites ja teistes, siis räägitakse asja ühe või teise organi võimkonda kuuluvusest.

Eristatakse asja- ehk liigi-, koha- ehk territoriaal-, lepingu- ja erandalluvust. Kui seadus juhatab, kas vastav asi allub rahvakohtule või krai- (oblasti-) kohtule, ringkonnakohtule, autonoomse vabariigi ülemkohtule, siis sellega määratakse kindlaks asja- ehk teisi öeldes liigialluvus. NSVL, liiduvabariikide ja autonoomsete vabariikide kohtukorralduse seadus ja liiduvabariikide protsessikoodeksid näevad ette tsviilasjade alluvust erinevatele kohtusüsteemi lülidele nende kategooriate järgi (asjade liigi järgi). Kui seadus ütleb, et vastav asi vaidluseseme või protsessiosaliste poolest allub näit. krai- (oblasti-) kohtule esimeses astmes, siis seda asja ei või võtta menetlusele rahvakohtus.

Kuid liigialluvuse kindlaksmääramisest on üksi vähe. Kui asi seaduse järgi allub rahvakohtule, siis on veel tarvis teada, nimelt millisele rahvakohtule asi selle territoriaalse asendi kohaselt allub. Näit. elab hageja ühe rahvakohtu tegevuse piirkonnas, kostja aga teise rahvakohtu piirkonnas. Hageja elab Moskvast, kostja aga Noginskis. Küsitakse, millisele rahvakohtule see asi allub?

Kui seadus määrab, millisele kohtule asi allub kohtu territoriaalse asendi tõttu, siis räägitakse asja territoriaal- ehk kohaalluvusest.

VNFSV TsPK § 25 ja teiste liiduvabariikide tsiviilprotsessi koodeksid määravad asjade territoriaalalluvust kostja elukoha või kostja tegevuskoha järgi. See on territoriaalalluvuse üldreegel. „Hagi esitatakse kohtule, kelle piirkonnas on kostjal alaline elukoht või alaline tegevus“ (VNFSV TsPK § 25). Seepärast, kui hageja elab Moskvas, kostja aga Noginskis, kuulub asi lahendamisele Noginski rahvakohtus.

Kuid kodanike isiklike ja varaõiguste kohtuliku kaitse hõlbustamiseks lubab seadus üksikjuhtudel esitada hagi hageja elukoha kohtus.

Nii näit. ülalpidamise (alimentide) hagid ja hagid kahju tasumise kohta, mis tekitatud surmaga, raske või muu kehavigastusega, võib esitada ka hageja elukoha järgi (VNFSV TsPK § 25 esimene märkus ja teiste liiduvabariikide TsPK vastavad paragraafid). Üksikute liiduvabariikide seadused lubavad esitada hagi hageja elukohas ka teistes asjades. Nii näit. Ukraina NSV TsPK § 30 lubab esitada hagi hageja elukohas peale alimentide ja surmast või kehavigastusest tekkinud kahju tasumise asjade ka töötajate ja teenistujate tööasjades (töötasu, tööle tagasiseadmise jt. asjad). Samuti lahendab asjade alluvuse Gruusia NSV TsPK § 29.

Tuleb märkida, et seadus ei kohusta neil eespool osutatud juhtudel hagejat esitama hagi tema elukohas, vaid määrab, et neid hagnosis võib esitada kas hageja või kostja elukohas. Järelikult alimentide ja kehavigastusest tekkinud kahjude nõudmise asjades oleneb hagejast, kas esitada hagi kostja elukoha järgi, kohaalluvuse üldreeglite järgi või jälle kasutada seadusega antud soodustust ja esitada hagi oma elukoha järgi.

Neil juhtudel, kui hageja on seaduse järgi õigustatud valima ühe neist kohtuist, kellele asi allub, ja esitama hagi ühes või teises kohtus, räägitakse alternatiivalluvusest (ladinakeelsest sõnast *alter*, mis tähendab üht kahest: kas üks või teine, emb-kumb).

Valik kohtute vahel, kellele asi allub, kuulub hagejale (VNFSV TsPK § 30 ja teiste liiduvabariikide TsPK vastavad paragraafid).

Hageja valib sel juhul ühe kohtutest, kellele asi seaduse järgi allub. Järelikult lapse ema on seaduse järgi õigustatud esitama alimentide hagi lapse isa vastu kas selles kohtus, kelle piirkonnas on kostja alatine elukoht või alatine tegevus, või jälle oma elukoha järgi. See oleneb ema soovist, kus tal on mugavam kohtusse ilmuda, tõendeid esitada jne.

Alternatiivalluvuse juhtude hulka tuleb arvata ka hagrid, mis põhinevad lepingutel, kus on näidatud lepingu täitmise koht. Tsiviilhagid, mis põhinevad lepingutel, milledes on märgitud täitmise koht või millede täitmine võib toimuda ainult teatavas kohas, võib esitada nii kostja elukoha kohtus kui ka lepingu täitmise koha kohtus (VNFSV TsPK § 28, Ukraina NSV TsPK § 35, Azerbaidžani NSV TsPK § 28, Valge-Vene NSV TsPK § 28).

NSVL Ülemkohus ringkirjas 23. jaanuarist 1934. a. nr. 5 seletas, et rahvakohtud peavad võtma oma menetlusse omadustelt lepingu tingimustele mittevastava kauba hankimisest tulenevad hagrid, kui need esitatakse kauba saamise koha järgi, mitte aga kostja asukoha järgi.

VNFSV Ülemkohtu presiidium 23. septembril 1934. a. seletas, et kui vaidlused sotsialistliku majanduse organisatsioonide vahel tekivad mitte kauba omaduste pretensioonidest, vaid nõuetest kaupade koguselise puudumise kohta (näit. puudulast, lekkimine, purunemine jne.), siis tuleb säärased hagrid esitada

TsPK alluvuse üldeeskirjade järgi, s. o. kas kostja elukoha järgi või lepingu täitmise koha järgi — hageja valikul (alternatiivalluvus)¹.

Hagid asutiste, ettevõtete, kolhooside, kooperatiivja teiste ühiskondlike organisatsioonide vastu esitatakse vastutava organi (juhatuse, direktsiooni jne.) asukohas. Kui aga hagi tuleneb toimingust, mis on sõlmitud vastava organisatsiooni kohaliku organiga, siis võib sellise hagi esitada selle organisatsiooni kohaliku organi asukoha järgi (VNFSV TsPK § 27, Valge-Vene NSV TsPK § 27, Gruusia NSV TsPK § 31, Aserbaidžani NSV TsPK § 27, Ukraina NSV TsPK § 34).

Hagid õiguse kohta ehitistele, maatükkidele, ettevõtetele, hagid vara vabastamise kohta üleskirjutusest ja müügist, hagid surnud omaniku järelejäänud vara kohta esitatakse terve vara või ta põhiosa asukoha järgi (VNFSV, Valge-Vene NSV ja Aserbaidžani NSV TsPK § 29, Ukraina NSV TsPK § 36).

Üksikjuhtudel määrab seadus niinimetatud erand- ehk ainulise alluvuse. Näit. hagid raudtee vastu vaidlustes, mis tulenevad veolepingust Raudteede seaduse järgi, võib esitada kohtuasutistele ainult kauba sihtkoha raudtee juhatuse asukoha järgi. Linnade nimestik, kus seaduse järgi hagid raudteede vastu läbi vaadatakse, avaldatakse „NSVL raudtee-transpordi vedude ja tariifide reeglite kogus“; ajakirjas „Sovetskaja Justitsija“ 1937. a. nr. 22 on avaldatud NSVL KohtuRK ringkiri 2. oktoobrist 1937. a. nr. 111, milles on antud nende linnade nimestik (vt. VNFSV Tsiviilprotsessi koodeks, Tallinn, 1940, lk. 180—182. — Tõlkija märkus).

NSVL Ülemkohus ringkirjas 9. juulist 1936. a. nr. 39 seletas, et neil juhtudel, kui vara üleskirjuta-

---

¹ VNFSV Tsiviilprotsessi koodeks muudatustega kuni 20. novembrini 1940. a., Tallinn, 1940, lk. 167. (Tõlkija märkus.)

mine ja müük toimuvad kriminaalasjas tehtud kohtuotsuse täitmiseks, esitatakse kolmandate isikute hagiid vara üleskirjutamisest ja müügist vabastamiseks selle vara või selle põhiosa asukoha järgi. Seejuures, kui vara üleskirjutamine või müük toimuvad kriminaalasjas esineva tsiviilhageja nõuete rahuldamiseks, siis hagi esitatakse tsiviilhageja vastu. Kui aga arest on peale pandud kriminaalkohtu otsuse põhjal, mis näeb ette süüdimõistetu vara konfiskeerimist, siis hagi esitatakse selle organisatsiooni vastu, kellele antakse üle konfiskeeritud vara. Nii näit., kui kriminaalkohtu otsuse täitmiseks pannakse süüdimõistetu vara konfiskeerimiseks arest elumajale, siis tema naine, nõudes kohtu teel maja üleskirjutamisest vabastamist ja talle selle maja kohta õiguse tunnustamist, peab esitama hagi vastava linnanõukogu kommunaalmajanduse osakonna vastu, kellele antakse üle konfiskeeritud maja.

Võib esineda ka selliseid juhte, kus asja alluvus määratakse kindlaks lepinguga hageja ja kostja vahel. Siis on jutt lepingualluvusest. Kuid pooled võivad lepingus kindlaks määrata ainult territoriaal- ehk kohaalluvust, nad ei ole aga õigustatud muutma seadusega kindlaksmääratud liigi- ehk asjaalluvust. Näit. pooled ei ole õigustatud kokku leppima asja alluvuse kohta rahvakohtule, kui see asi seaduse järgi kuulub läbivaatamisele krai-(oblasti-) kohtus. Pooled ei ole samuti õigustatud kokku leppima asja alluvuse kohta kohtule, kui see asi seaduse järgi kuulub riikliku arbitraaži võimkonda või, vastupidi, anda kokkuleppel asi riiklikku arbitraaži, kui see asi seaduse järgi allub kohtuorganitele. VNFSV Ülemkohtu pleenum 3. veebruaril 1932. a. (protokoll nr. 1) pani kohtule ette määrata hagide alluvust kokkukõlas lepingus korraldatud poolte kokkuleppega ¹.

---

¹ VNFSV Tsiviilprotsessi koodeks muudatustega kuni 20. novembrini 1940. a., Tallinn, 1940, lk. 165—166. (Tõlkija märkus.)

Lepingualluvus ei ole lubatud nende hagide liikide suhtes, milliste jaoks on seadusega määratud ainuline alluvus, näit. hagid raudteede vastu. VNFSV Ülemkohtu presiidium 13. detsembril 1935. a. seletas, et lepingualluvuse reeglid ei või tulla rakendusele samuti hagide suhtes, mis tulenevad kolhooside varasuhetest sotsialistliku (ühiskonnastatud) majanduse organisatsioonidega. Välja arvatud need erandid, on pooled õigustatud sõlmima kokkuleppeid vaidluste territoriaalalluvuse kohta.

Tuleb siiski silmas pidada, et vastavalt VNFSV TsPK § 2 ja teiste liiduvabariikide TsPK vastavaile paragraafidele kohus on õigustatud kontrollima poolte kokkuleppeid asja territoriaalalluvuse kohta.

Seaduse järgi kohus võib kontrollida, kas kokkulepe territoriaalalluvuse kohta ei ole suunatud ühe poole huvide vastu, seadusest möödahiilimiseks jne.

Kuidas määrab seadus tsiviilasjade asjaalluvust?

Kokkukõlas VNFSV TsPK § 21 alluvad rahva-kohtule peale § 22 ja 23 ettenähtud erandite kõik tsiviilvahekoradest tekkivad asjad:

a) vaidluste kohta, milledes üks või mõlemad pooled on üksikkodanikud;

b) ühiskonnastatud majanduse asutiste, ettevõtete ja organisatsioonide vaheliste vaidluste kohta, mis teki-
vad kommunaalteenuste kasutamise lepingutest, olene-
mata hagi hinnast (vesivarustus, valgustus, gaas, kana-
lisatsioon, elekter jt.), raudtee-, veete- ja õhutee-
veolepingutest summas kuni 10 000 rublani (välja arva-
tud üldlepingud massiliste plaanipäraste vedude kohta),
kõigi muude varaliste õigussuhete alal sotsialistliku
majanduse organisatsioonide vahel summas kuni
1000 rublani;

c) kolhooside endi vaheliste ja kolhooside ning
riigi- ja kooperatiivorganisatsioonide vaheliste vaidluste
kohta, mis tekivad lepingutest ja muudest varalistest

õigusvahekordadest, olenemata hagi hinnast, välja arvatud kolhooside vaidlused maa kohta, mis läbi vaadatakse eriseadustes ettenähtud korras.

NSVL Ülemkohus seletas, et kolhooside varavaidluste läbivaatamise kord laieneb ka kalastuskolhooside (-artellide) varavaidlustele¹.

d) Ühiskonnastatud majanduse asutiste, ettevõtete ja organisatsioonide vaidluste kohta kontsessiooniettevõtetega ja välisfirmadega summas kuni 10 000 rublani;

e) hagide kohta, mis põhinevad dokumentidel, millede järgi sissenõudmine võib toimuda notariaalkontori või mõne muu notariaaltoimetusi teostava organi täitepealdise alusel. Sellised asjad lahendab rahvakohus neil juhtudel, kui seadusega määratud tähtaaja möödalaskmise tõttu asi kuulub lahendamisele üldkohtu korras, olenemata hagihinnast, samuti juhtudel, kui notariaalorgani täitepealdisega vormistatud nõuete vastu vaidleb võlgnik.

Vastavalt VNFSV TsPK § 21 märkusele rahvakohus vaatab läbi töövahekordadest tekkivad asjad seoses töö kohta käivate seaduste, kollektiiv- ja töölepingute, sisekorraeeskirjade ning trahvitabeli rakendamisega juhtudel, kui: a) tüli ei kuulu tüli-hindamiskomisjonide lahendamisele; b) tüli, mis antud tüli-hindamiskomisjoni, ei leidnud seal lahendust; c) tüli-hindamiskomisjoni otsus on järelevalveorgani poolt tühistatud.

Samasugused määrused on ette nähtud ka teiste liiduvabariikide tsiviilprotsessi koodeksites tööasjade suhtes.

NSVL, liiduvabariikide ja autonoomsete vabariikide kohtukorralduse seadus, mis võeti vastu NSVL Ülemnõukogu teise istungjärgu poolt, ei näe ette toot-

---

¹ Vt. Tsiviilprotsessi koodeks muudatustega kuni 20. novembrini 1940. a., Tallinn, 1940, lk. 159. (Tõlki ja märkus.)

mis- ja tööasjade rahvakohtute moodustamist ega ka rahvakohtute erilisi tööasjade sessioone. Seepärast vaadatakse VNFSV TsPK märkuses loetletud asjad rahvakohtute poolt läbi üldises kohtualluvuse korras.

Tsiviilasjade asjaalluvus rahvakohtule, mis on kindlaks määratud teiste liiduvabariikide tsiviilprotsessi koodeksitega, erineb üksikuil juhtudel VNFSV TsPK normidest. Nii näit. alluvad vastavalt Azerbaidžani NSV TsPK § 21 rahvakohtute asjad vaidluste kohta ühiskonnastatud majanduse asutiste, ettevõtete ja organisatsioonide vahel, mis tekivad raudtee-, veete- ja õhutee-veolepingutest summas kuni 20 000 rublani (välja arvatud üldlepingud massiliste plaanipärase vedude kohta); asjad Rügipanga operatsioonidest, kui viimane esineb vaidluses poolena, — summas kuni 3000 rublani. Azerbaidžani NSV TsPK § 23 järgi alluvad rahvakohtule ka vaidlusasjad maa- ja töökasutamise kohta, seal hulgas ka vaidlused maa- kasutamise õiguste kohta linna piiris ühelt poolt üksik- maakasutajate vahel ja teiselt poolt kohaliku majanduse organite vahel; varalise iseloomuga vaidlused seoses kolhoosniku vabatahtliku lahkumisega või välja- heitmisega kolhoosist; talundi liikmete hagrid maa- pidamise ühise kasutamise võimaldamise kohta, kaebused talundi koosseisu muudatuste ebaõige registree- rimise kohta.

Muus osas ühtib rahvakohtu alluvus Azerbaidžani NSV TsPK järgi rahvakohtu alluvusega VNFSV-s.

Kokkukõlas Gruusia NSV TsPK § 23-ga alluvad rahvakohtule kõik asjad, mis tekivad tsiviilõiguslikku- dest vahekordest, välja arvatud Gruusia NSV Ülem- kohtule, autonoomsete vabariikide ülemkohtutele, auto- noomse oblasti kohtule, riiklikule arbitraažile, maa- asula ühiskondlikele kohtuile ja tootlus-seltsimehelikele kohtuile alluvad asjad.

Vastavalt Turkmeeni NSV TsPK § 20 on rahvakohtule alluvate asjade hulgas märgitud abielulahutuse asjad päriselanikkonda kuuluvate isikute vahel. Rahvakohtule alluvad kõik asjad, mis tekivad tsiviilõigussuhetest, välja arvatud Turkmeeni NSV TsPK § 21, 22, 23 ja 24 ettenähtud asjad.

Toodust järgneb, et tsiviilasjade põhimass allub rahvakohtule kõigis liiduvabariikides.

Kõiki tsiviilasju arutatakse koosseisus — eesistuja rahvakohtunik ja kaks rahvakaasistujat (NSVL, liiduvabariikide ja autonoomsete vabariikide kohtukorralduse seadus, § 9 ja 14).

Vastavalt VNFSV TsPK § 22 krai- (oblasti-) kohus vaatab läbi esimese astme kohtuna:

1) ühiskonnastatud asutiste, ettevõtete ja organisatsioonide vahelised vaidlused, mis tekivad:

a) Riigipanga operatsioonidest, kui viimane esineb vaidluses poolena, summas üle 1000 rubla;

b) raudtee-, veete- ja õhutee-veolepingutest, summas üle 10 000 rubla, välja arvatud üldlepingud massiliste plaanipäraste vedude kohta¹;

2) ühiskonnastatud majanduse asutiste, ettevõtete ja organisatsioonide vaidlused kontsessiooniettevõtetega ja välisfirmadega, kui hagihind ületab 10 000 rubla.

Krai- (oblasti-) kohus² võib igast talle alluvast kohtust asja ära võtta oma menetlusse, samuti, olenevalt poolte asukohast ja muudest oludest, anda üksikuid asju või asjade liike igale rahvakohtule lahendada (vt. VNFSV TsPK § 22 märkus).

---

¹ Üldlepinguid massiliste plaanipäraste vedude kohta käesoleval ajal ei sõlmita. (Tõlkija märkus.)

² Eesti NSV-s ringkonnakohus. (Tõlkija märkus.)

VNFSV Ülemkohus võib igast VNFSV kohtust iga asja ära võtta oma menetlusse, samuti, olenevalt poolte asukohast ja muudest oludest, anda üksikuid asju või asjade liike krai- (oblasti-) (ringkonna-) kohtule läbi vaadata.

Vastavalt NSVL, liiduvabariikide ja autonoomsete vabariikide kohtukorralduse seaduse § 48 teotseb liiduvabariigi Ülemkohtu koosseisus tsiviilasjade kohtukollegium tsiviilasjade arutamiseks, mis seadusega antud liiduvabariigi Ülemkohtu võimkonda, samuti ka krai- ja oblastikohtute ning liiduvabariigi teiste kohtute otsuste ja määruste peale esitatud kaebuste ja protestide läbivaatamiseks.

NSVL, liiduvabariikide ja autonoomsete vabariikide kohtukorralduse seaduse § 67 määrab, et NSVL Ülemkohtu tsiviilasjade kohtukollegium arutab seadusega tema võimkonda antud tsiviilasju, samuti vaatab läbi liiduvabariikide Ülemkohtute otsuste ja määruste peale antud protestid.

Alluvusvaidlused kohtute vahel ei ole lubatud (VNFSV TsPK § 33 ja teiste liiduvabariikide TsPK vastavad paragraafid).

NSVL kohtuorganid ei ole õigustatud omavahel vaidlema selle üle, kellele neist vastav asi allub. Ajal enne revolutsiooni vältasid alluvusvaidlused kohtuasutiste vahel tihti aastaid. Selle tagajärjel kannatasid töötajate huvid. Nõukogude sotsialistlik seadusandlus tõkestab põhjalikult seda liiki alluvusvaidlusi. Meie kohtusüsteem on lihtne ja igale töötajale kättesaadav. Kui kodanik pöördub oma hagiavaldusega mõnda kohtusse, rahvakohtunik leiab aga vastava asja alluvat teisele kohtule ja juhhib avaldaja teise kohtusse, siis seaduse järgi see kohus peab võtma asja oma menetlusse alluvusvaidlusse astumata.

Kuidas olla aga neil juhtudel, kui rahvakohtuniku poolt juhatatud alluvus osutub ebaõigeks, kui asi sea-

duse järgi ei allu sellele kohtule, kuhu rahvakohtunik juhatas hageja tema hagiavaldusega?

Selle küsimuse kohta on VNFSV Ülemkohtu ringkirjas 1924. a. nr. 26 öeldud, et TsPK § 33 põhjal ei ole alluvusvaidlused kohtute vahel lubatud, mispärast esimese astme kohtu määrus asja talle mittealluvuse kohta ühes asjaomase kohtu äratähendamisega — kui selle määruse peale ei ole esitatud edasi-kaebust ega protesti või kui protest ning kaebus on jäetud tagajärjeta —, on kohuslik täitmiseks kohtule, kuhu on määruses juhatatud. Selle kohtu keeldumise peale võtta asi enda arutusele võib esitada erikaebusi TsPK § 249 korras.

Asja üleandmine selle kohtu poolt teise kohtusse on lubatud ainult eriti seaduses ettenähtud korras (näit. TsPK § 103).

Asi, mille mõni kohus on alluvuse eeskirju silmas pidades oma menetlusse võtnud, tuleb sisult ära otsustada sama kohtu poolt kõigil juhtudel, välja arvatud TsPK § 103 ettenähtud juhud, kuigi asja menetluse kestel see on muutunud alluvaks teisele kohtule, eriti esialgselt näidatud hagihinna suurendamise korral käesoleva kohtu alluvuse piirist kõrgemale või vastuhagi esitamise korral, mis oma hinnalt ületab selle piiri (VNFSV TsPK § 33-a).

Hagiavalduse vastuvõtmisel rahvakohtunik võib tunnustada asja käesolevale kohtule mittealluvaks. See võib esineda asja kohtuorganite võimkonda mittekuulumisel või tema mittealluvusel käesolevale kohtule liigi- või kohaalluvuse tõttu.

Tunnustades asja enesele mittealluvaks, tagastab rahvakohus talle esitatud hagiavalduse ühes lisadega ja resolutsiooni ära kirjaga esitamiseks asjaomasele kohtule. Kohtu määruse peale hagiavalduse mittevastuvõtmise kohta mittealluvuse tõttu on võimalik esitada erikaebust, vastavalt VNFSV TsPK § 249. (VNFSV

TsPK § 31 ja teiste liiduvabariikide TsPK vastavad paragraafid.) Kaebus antakse kõrgema astme kohtule.

Mõnikord praktiseerivad rahvakohtud hagiavalduste vastuvõtmisest keeldumist sel viisil, et vastava resolutsiooni selle kohta teeb hagiavaldusele kohtu sekretär. Säärane praktika ei ole seaduslik ega tohi aset leida.

Kohtunik või kohus, tunnustades asja vastavale kohtule mittealluvaks, on kohustatud tegema sellekohase määruse. Selle määruse ärakiri antakse või saadetakse hagejale.

VNFSV Ülemkohus seletas juba 1927. a., et kohtusekretäri resolutsioon asja mittealluvuse kohta ei või mingil juhul asendada kohtu määrust, mis kohus teeb kollegiaalses koosseisus või rahvakohtunik ainuisiklikult.

Kaebus rahvakohtuniku või rahvakohtu määruse peale hagiavalduse mittevastuvõtmise kohta esitatakse viie päeva jooksul kõrgema astme kohtule. Azerbaidžani NSV TsPK järgi võib kaebust esitada seitsme päeva jooksul.

Tsiviilasjade läbivaatamise pretensiooni kord.

See seisab selles, et mõnel juhul seadus nõuab enne hagi esitamist kohtule kohuslikku nõude ehk pretensiooni esitamist vahetult kostjale. Nii näit. Raudteede seaduse järgi nõuded, mis tekivad lastide, reisijate ja pagasi veolepingutest, tulevad esitada kuue kuu jooksul lasti sihtkoha raudtee valitsusele.

Hagi raudtee vastu võib kohtule esitada ainult nõude täielikust või osalisest rahuldamisest keeldumise juhul või kui raudteelt ei saada vastust määratud tähtjal.

Sama kord on ette nähtud Sisevete transpordi määrustikus nõuete kohta, mis tekivad veolepingutest veetranspordi ettevõtetega.

NSVL Õhukoodeks määras pretensiooni korra nõuete kohta, mis on tekkinud õhuveolepingutest.

NSVL RKN juures oleva Riikliku Arbitraaži juhendiga 29. augustist 1939. a. („Riikliku Arbitraaži Bülletään“ 1939. a. nr. 18—19) on määratud reklamatsiooni (s. o. pretensiooni) kord vaidluste kohta, mis tekivad lepingu tingimustele mittevastava kauba hankimisest. Riiklik või kooperatiivorganisatsioon, olles saanud mittekvaliteetse, mittekomplektse või mittekohases sortimendis kauba, on kohustatud koostama akti hankija esindaja või riikliku ekspertiisi või omaduste inspeksiooni esindaja osavõtul. Hiljemalt 10 päeva jooksul akti koostamisest arvates peab ostja esitama hankijale reklamatsiooni (pretensiooni). Juhul, kui hankija keeldub reklamatsiooni rahuldamast, esitab ostja kuue kuu jooksul kohtus või riiklikus arbitraažis hagi kahjude ja trahvide kohta. Hagi esitatakse kauba saamise koha järgi.

II peatükk.

MAA-ASULA ÜHISKONDLIKUD KOHTUD.

Maa-asula ühiskondlikud kohtud teotsevad 29. septembri 1939. a. üleliidulise seaduse alusel (LSKK 1930. a. nr. 51, art. 531).

Maa-asula ühiskondlik kohus lahendab varavaidlused kuni 75 rublani, maavaidlused üksikkodanike või talundite vahel, sõltumata hagihinnast, perekondlikud varajagamise asjad, töötülid hagihinnaga mitte üle 25 rubla.

Alimentide tasumise hagnosisid maa-asula ühiskondlikud kohtud ei või arutada (NSVL KTK Presiidiumi määrus 27. juulist 1932. a.).

VNFSV Ülemkohtu pleenum seletas 31. märtsil 1931. a., et põllumajandusliikude talundite jagamise asjad, nii maajagamisega seoses olevad asjad kui ka perekondlikud varajagamise asjad maal, mis ei ole seoses maajagamisega, alluvad maa-asula ühiskondlikule kohtule, sõltumata hagi hinnast.

Maa-asula ühiskondliku kohtu otsus on lõplik ja täidetakse viivitamata. Järelevalvet maa-asula ühiskondlikkude kohtute suhtes teostab prokuratuur. Prokurör on õigustatud protestima maa-asula ühiskondliku kohtu otsust rahvakohtus.

Maa-asula ühiskondlik kohus moodustatakse seaduse järgi maa-asula nõukogu juures. Maa-asula ühiskondliku kohtu koosseisu kuulub esimees, tema asetäitja ja maa-asula ühiskondlikud kohtunikud (rahvakaasistujad). Kohtunikud (mitte vähem kui 15 inimest) valitakse maa-asula kodanikkude üldkoosolekul ja kinnitatakse maa-asula nõukogu pleenumi poolt. Esimees ja selle asetäitja valitakse maa-asula pleenumi poolt maa-asula nõukogu liikmete hulgast ja kinnitatakse rajooni täitevkomitee poolt.

III peatükk.

RIIKLIK JA AMETKONDLIK ARBITRAAŽ. MEREARBITRAAŽIKOMISJON.

Varavaidluste lahendamiseks riiklikkude ja kooperatiivettevõtete ja -organisatsioonide vahel on asutatud 1931. a. 3. mai seadusega (LSKK 1931. a. nr. 26, art. 203) Riiklik Arbitraaž.

Riikliku Arbitraaži organid asuvad NSVL RKN juures, liiduvabariikide RKN juures, samuti autonoomsete vabariikide, kraide ja oblastite täitevkomiteede juures ja autonoomsete oblastite täitev-

komiteede juures. Moskvas ja Leningradis on Riiklik Arbitraaž asutatud oblasti täitevkomiteede ja linnanõukogude juures. NSVL RKN määrusega 4. märtsist 1938. a. on Riikliku Arbitraaži võimkond piiritletud järgmiselt: NSV Liidu RKN juures olev Riiklik Arbitraaž lahendab vaidlused summas mitte alla 50 000 rubla, kui mõlemad pooled või üks pool on üleliidulise tähtsusega või eri liiduvabariikide ettevõtted või organisatsioonid.

Liiduvabariikide RKN juures olev Riiklik Arbitraaž lahendab vaidlused summas mitte alla 25 000 rubla, kui mõlemad pooled või üks pool vaidluses osutuvad vabariikliku tähtsusega organisatsioonideks või eri kraide, oblastite või autonoomsete vabariikide organisatsioonideks. Liiduvabariigi RKN juures olev Riiklik Arbitraaž lahendab ka vaidlused üleliidulise tähtsusega organisatsioonide või eri liiduvabariikide organisatsioonide vahel summas 25 000 rublast kuni 50 000 rublani. Muud Riikliku Arbitraaži võimkonda kuuluvad vaidlused lahendavad autonoomsete vabariikide RKN, kraide (oblastite) täitevkomiteede ja autonoomsete oblastite täitevkomiteede juures olevad Riikliku Arbitraaži organid.

Riikliku Arbitraaži organites ei kuulu lahendamisele vaidlused ühe ja sama ametkonna organisatsioonide vahel. Säärased vaidlused lahendatakse ametkondliku arbitraaži organite poolt.

Samuti ei kuulu Riikliku Arbitraaži võimkonda ühiskonnastatud majanduse organisatsioonide vahelised vaidlused, mis seadus on määranud kohtuorganite alluvusse. Neist asjust oli juttu ülalpool kohtuorganite alluvust käsitlevas peatükis (vaidlused, mis tekivad Riigipanga operatsioonidest, kui Riigipank esineb vaidluses poolena, vaidlused, mis tekkinud veolepingutest, välja arvatud üldlepingud massiliste plaanipäraste vedude kohta, vaidlused, mis tekivad kommunaalteenuste

kasutamise lepingutest, vaidlused summas alla 1000 rubla ja kolhooside vahelised vaidlused, samuti kolhooside vaidlused riiklike ja kooperatiivorganisatsioonidega).

VNFSV TsPK § 23 ja Ukraina NSV TsPK § 32¹ näevad ette neis mainitud vaidluste lahendamise Üleliidulise Kaubanduskoja juures oleva Merearbitraažikomisjonis.

Merearbitraažikomisjon teotseb 1930. a. 13. detsembri seaduse alusel (LSKK 1930. a. nr. 60, art. 636 ja 637).

Merearbitraažikomisjoni koosseisu kuulub 25 liiget, keda nimetab ühe aasta peale Üleliidulise Kaubanduskoja Presiidium.

Merearbitraažikomisjon lahendab:

1) vaidlused tasu kohta merelaevade poolt üksteise abistamise eest või merelaeva poolt jõelaeva abistamise eest või vastupidi;

2) vaidlused, mis tekivad merelaevade kokkupõrkest või mere- ja jõelaevade kokkupõrkest või merelaevade poolt sadamaseadeldistele rikete tekitamisest;

3) vaidlused, mis tekivad suhtest merelaevade lastiveo alal, nende agentuurteenimise alal, mereveo alal, samuti vaidlused, mis tekivad suhetest merekindlustuse alal.

Merearbitraažikomisjon kui alatiselt teotsev vahekohus arutab neid asju siis, kui pooled tema poole pöörduvad nendevahelise vaidluse arbitraažlikuks lahendamiseks sõlmitud lepingu või erilise kokkuleppe alusel.

Pöördudes Merearbitraažikomisjoni, kumbki pool juhatab talle soovitava vahekohtuniku komisjoni liikmete hulgast.

Merearbitraažikomisjoni otsuste peale võivad pooled esitada kaebusi ühe kuu jooksul NSVL Ülemkohtule. NSVL prokurör on õigustatud protestima Merearbitraažikomisjoni otsust NSVL Ülemkohtus.

IV peatükk.

HAGID JA NENDE LIIGID.

Kohus ei asu asja läbivaatamisele muidu kui sellest huvitatud poole avalduse põhjal (VNFSV TsPK § 2 ja teiste liiduvabariikide TsPK vastavad paragraafid). Huvitatud pool esitab hagi. Seaduses näidatud juhtudel võib hagi esitada prokurör (VNFSV TsPK § 2).

Kohtule võib esitada hagi hageja rikutud õiguse sunniviisilise ennistamise kohta või tsiviilõiguste ja kohustuste olemasolu või puudumise tunnustamise kohta. Esimest liiki hagisid nimetatakse väljamõistu-hagideks, teisiti täitehagideks või täitejõulisteks hagideks. Sellised on hagrid raha, vara väljamõistmise kohta, korterist või toast väljatõstmise kohta, alimentide väljamõistmise kohta ja teised. Reeglipäraselt annab kohus pärast väljamõistu-hagi rahuldamist hagejale täitelehe kostjailt väljamõistetu sunniviisiliseks kättesaamiseks.

Teist hagide liiki nimetatakse tunnustus- ehk tuvastushagideks. Sellesse hagide liiki kuuluvad hagrid isaduse tunnustamise kohta, lapse kuuluvuse kohta vastavale emale, töölt vallandamise ebaseaduslikuks tunnustamise kohta, autoriõiguse, leiutajaõiguse tunnustamise kohta, lepingu tühiseks tunnustamise kohta ja teised. Tuvastushagide rahuldamise korral ei anna kohus mitte alati täitelehte välja. Nii näit., kui kohus tunnustab hageja lepingu kostjaga kehtetuks, siis hagejal on küllaldane saada kohtult otsuse ära kiri, et tõen-

dada, et see leping ei ole pooltele õigusi ja kohustusi loonud. Täitelehte sellisel juhul ei ole tarvis.

Mõnikord juhtub, et hageja esitab hagi kostja vastu ja kostja omakorda esitab samas asjas hagi esialgse hageja vastu. Näit. majavaldaja esitab üürniku vastu hagi üüriraha, 200 rubla, väljamõistmise kohta, mis kostja ei tasunud tähtpäevaks, üürnik-kostja esitab samas asjas majavaldaja vastu hagi 150 rubla suuruses välistrepi remondi kulude kohta, mida ta lepingu järgi ei olnud kohustatud tegema. Sellist kostja hagi esialgse hageja vastu nimetatakse vastuhagiks.

Lapse ema esitab isa vastu hagi alimentide kohta, kuid lapse isa esitab omakorda samas asjas hagi ema vastu lapse temalt äravõtmise kohta, tõendades, et ema täidab halvasti oma kohustusi, ei hoolitse lapse eest, ei kasvata teda jne. Niisiis, lapse isa esitab ema vastu vastuhagi. Seadus lubab esitada vastuhagisid samas protsessis selleks, et kohus võiks ühes asjas läbi vaadata poolte vastastikused nõuded ja lahendada ühel ja samal ajal nende vastastikused taotlused. See kergendab ja lihtsustab vaidluste lahendamist poolte vahel.

Kohus võib keelduda vastuhagi vastuvõtmisest, kui selle läbivaatamine koos põhihagiga ei ole otstarbekas, võib tekitada protsessi keeruliseks muutumist ja asjaarutamise venimist.

Vastuhagi võib esitada kohtule hiljemalt kohtuistungil alguseks põhihagi kohta.

Kõik vastuhagi-avalduse puuded peavad olema kõrvaldatud hiljemalt asjaarutamise päevaks; vastasel korral esitatud vastuhagi ei kuulu samas protsessis läbivaatamisele.

Näit. vastuhagi maksustamine ühtsa riigilõivuga (välja arvatud VNFSV TsPK § 43 ja teiste liiduvabariikide TsPK vastavates paragraafides ettenähtud erandid) peab toimuma hiljemalt asjaarutamise päevaks.

Hiljemalt selleks tähtpäevaks peavad vastuhagi kohta käivad tõendid üles antud olema.

Kohus asub tsiviilasja arutamisele kirjaliku avalduse põhjal; suuline avaldus on lubatud ainult rahvakohtus menetletavais asjus (VNFSV TsPK § 75 ja teiste liiduvabariikide TsPK vastavad paragraafid).

Suuline avaldus kantakse rahvakohtuniku või tema ülesandel sekretäri poolt protokolli, loetakse avaldajale ette ja kirjutatakse alla kohtuniku ja avaldaja poolt (VNFSV TsPK § 77).

Nimelt asjus, mis alluvad rahvakohtule, kes lahendab põhilise massi tsiviilasju, lubab seadus esitada kohtusse suulist avaldust õiguste ja kodanikkude seadusega kaitstud huvide kohtuliku kaitse hõlbustamiseks. Hagi esitamisel kohtusüsteemi kõrgematele lülidele on kohuslik kirjaliku hagiavalduse esitamine.

Ülemkohtus ja krai- (oblasti-) kohtutes (meil ringkonnakohtus. — Tõlkija märkus) arutatavais asjus esitatakse hagiavaldused ja kõik dokumendid ühes ärakirjadega vastavalt teise poole osavõtjate arvule (VNFSV TsPK § 78).

Rahvakohtus arutatavais asjus võib hagiavalduse vastuvõtja rahvakohtunik kohustada hagejat, olenevalt asja keerulisusest ja iseloomust, esitama ärakirju hagiavaldusest ja sellele lisandatud dokumentidest vastavalt teise poole osavõtjate arvule (VNFSV TsPK § 78).

Seadus esitab täpsed nõuded, millistele hagiavalduse sisu peab vastama. Neid nõudeid tuleb arvestada hageja enese huvides asja arutamise kiirendamiseks. Vastavalt VNFSV TsPK § 76 ja teiste liiduvabariikide TsPK vastavatele paragraafidele peab hagiavaldus sisaldama:

a) hageja, s. o. haginõuet esitava isiku täpse nimelise äratähenduse, samuti ka esindaja täpse nimelise äratähenduse, kui hagiavaldus esitatakse viimase poolt;

b) kostja, s. o. isiku täpse nimelise äratähenduse, kelle vastu hagi esitatakse;

c) hageja ja kostja alatise elukoha või alatise tegevuskoha täpse äratähenduse;

d) hagi aluseks olevate olude ja hagi tõendite äratähenduse;

e) hageja nõuded ühes hagihinna äratähendusega.

Hagiavaldus peab olema hageja poolt alla kirjutatud.

Esindaja poolt antud hagiavaldustele lisandatakse volikiri või volitus (VNFSV TsPK § 17). Hagiavaldus, mis on kohtule antud ilma TsPK § 76 ja 78 ettenähtud nõuete täitmiseta ja ilma ühtsa riigilõivu maksimiseta, jäetakse käiguta, millest kohus teatab hagejale ja annab talle tähtaja puuduste kõrvaldamiseks. Kui hagiavalduse puudused ei ole antud tähtajaks kõrvaldatud, siis loetakse avaldus mitteesitatuks (VNFSV TsPK § 81 ja teiste liiduvabariikide TsPK vastavad paragraafid).

Sel juhul ei loeta aegumist katkestatuks. Nii näit., kui hageja esitas hagi aegumistähtaja lõpul ega parananud hagiavalduse puudusi kohtu poolt talle antud tähtaja jooksul, siis säärane hageja kaotab hagemisõiguse, sest tema avaldus loetakse mitteesitatuks.

Hagiavaldus peab olema kirjutatud selles keeles, milles toimub kohtupidamine asjaomasel kohtus. Kui aga hageja ei valda kohtupidamise keelt, siis on ta õigustatud esitama hagi oma emakeeles. Sel juhul kohus peab rakendama abinõusid avalduse tõlkimiseks kohtupidamise keelde ja tagama tõlgi osavõtu asjast.

V peatükk.

HAGI TAGAMINE.

Asja igas seisus, kuni ei ole tehtud otsust, võib hageja paluda hagi tagamist. Hageja on huvitatud hagi tagamisest neil juhtudel, kui tekib kartus, et tagamise abinõude mitterakendamine võib teha võimatuks või raskeks kohtuotsuse täitmise.

Näit. hageja esitab omandushagi maja kohta, mille kostja on müünud lammutamiseks teisele isikule. Kui kohus rahuldab selle hagi, maja aga selleks ajaks on maha lõhutud, siis ei saa kohtuotsust ilmselt täita. Sel korral on täiesti mõistlik ja otstarbekas maja lammutamist peatada kuni asja otsustamiseni kohtus.

Sellistel juhtudel seadus näebki ette hagi tagamise kohtu poolt. Kokkukõlas VNFSV TsPK § 83 ja teiste liiduvabariikide TsPK vastavate paragraafidega on hagi tagamine lubatud juhtudel, kui hagi näib esitatud dokumentidega küllaldaselt põhjendatud olevat ja kui hagi tagamise abinõude mitterakendamine võib teha võimatuks hagejale saada rahuldust, või kui nõude iseloomu tõttu viivitus teeb raskeks või võimatuks otsuse täitmise. Peavad esinema mõlemad seaduses ettenähtud hagi tagamise tingimused, et rahuldada hagi tagamise palvet, sest ei ole alust tagada hagi, kuigi see on esitatud dokumentidega küllaldaselt põhjendatud, kui ei ole kartust, et kostja kõrvaldaks vara, müüks selle ära, sõidaks ära, või et vaieldav ese ise hävitatakse või et selle kättesaamine kohtuotsuse järel oleks väga raske.

Alimentide nõuete asjus rahva-kohtunik, kes menetleb asja, või prokurör, kes uurib asja, on kohustatud võtma tarvitusele hagi tagamise abinõusid, arestides kostja töötasu-osa, samuti üles kirjutades ja arestides kostja vara (VNFSV TsPK § 83-a ja teiste liidu-

vabariikide TsPK vastavad paragraafid). Igasuguste riigiasutiste ja -ettevõtete vastu esitatud hagid ei kuulu tagamisele, välja arvatud hagi, mis tulenevad krediit-asutiste pangaoperatsioonidest, samuti hagid krediit-kooperatiivorganisatsioonide võlgade sissenõuete kohta (VNFSV TsPK § 82 märkus).

Ei tule karta, et riigiasutis või -ettevõtte ei täidaks kohtuotsust. Seepärast seadus üldreeglina keelab hagide tagamist riigiasutiste ja -ettevõtete vastu. Ainult neil juhtudel, kui hageja ja riigiasutise vahel on vaidlus vara kohta, võib kohus lubada hagi tagamist vaidlusaluse vara müügi peatamise näol. Vastasel korral osutuks väga raskeks täita kohtuotsust hagi rahuldamise kohta, mõnikord oleks kohtuotsuse täitmine isegi võimatu.

Näit. leidis hageja juhuslikult komisjonikaupluses õiguse järgi talle kuuluva eseme. Ta pöördub kohusse hagi selle eseme talle väljamõistmise kohta. Kui eseme müüki riiklikus komisjonikaupluses ei peatata, siis hageja ei võiks tema hagi rahuldamise korral saada talle väljamõistetud eset või selle kättesaamine oleks väga raskendatud. Seepärast VNFSV Ülemkohus leidis võimaliku olevat lubada selliste hagide tagamist vaieldava vara müügi seismapaneku teel.

Milles seisab hagi tagamine, teiste sõnadega, milliseid abinõusid võib kohus rakendada hagi tagamiseks?

VNFSV TsPK § 87 ja teiste liiduvabariikide TsPK vastavad paragraafid ütlevad, et hagi tagamine seisab aresti panekus kostja varale, mis on tema või kolmandate isikute käes.

Hagi tagamise palve otsustab rahvakohtunik või kohus, kes asja menetleb, samal päeval, ilma vastaspoolt välja kutsumata (VNFSV TsPK § 86). Rahvakohtunik, võttes vastu hagiavalduse, milles hageja palub tagada tema hagi kostja vastu, kontrollib, kas on olemas VNFSV TsPK § 82 ja 83 ja teiste liiduvaba-

riikide tsiviilprotsessi koodeksite vastavais paragraafides ettenähtud alused, ning selliste seaduslike aluste olemasolul hagi tagamiseks kirjutab umbes säärase määruse: „Tagada A. A. Ivanovi hagi N. I. Petrovi vastu 1000 rubla suhtes ühe tuhande rubla suuruses summas arestipanekuga kostja Nikolai Ivani p. Petrovi varale, mis asub N. I. Petrovi korteris Moskva linnas, Herzeni tänaval, majas nr. 10, k. 12.“

Selle määruse alusel kohus annab hagejale välja täitelehe, mis esitatakse kohtutäiturile. Viimane täidab kohtuotsuse, toimetab vara üleskirjutamist ja hindamist hagisumma ulatuses ja paneb aresti üleskirjutatud varale. Tuleb tähele panna, et kohtumääruses hagi tagamise kohta peab olema näidatud summa, mille suuruses hagi on tagatud. See on tarvilik rahalistes ja varalistes hagides. Vastasel korral tekivad kohtutäituril raskused kohtumääruse täitmisel.

Lubades hagide tagamist, seadus samal ajal hoiab ka kostja huvisid. Seaduses on öeldud, et tagades hagi, võib kohus omakorda hagejalt nõuda kostjale tekkida võivate kahjude tagamist (VNFSV TsPK § 84). Kohus võib tagada hagi, kuid asja arutamise tulemusena kohtuistungil hagi võib osutuda ebaõigeks. Kohus lükkab hagi tagasi, kuid hagi tagamine võis tekitada kostjale kahjusid. Seepärast seadus määrab, et kostja, kelle kasuks asi otsustati, võib nõuda hagejalt hagi tagamisega tekitatud kahjude tasumist (VNFSV TsPK § 93).

Kohus võib ühe poole palvel ja arvestades vastaspoole vastuväiteid, lubada asendada üht tagamisviisi teisega, näit. vara arestimise asemel lubada võlgnikule maksta deposiiti vaieldav rahasumma. Kohus võib ka lubada mitut tagamisviisi, kuid nõnda, et nende kogusumma ei ületaks hagisummat. Rahalise hagi tagamisel on kostjal seaduse järgi õigus kohtu poolt lubatud tagamise asemel maksta kohtudeposiiti hagisumma

(VNFSV TsPK § 89). VNFSV-s võtavad raha deposti notariaalkontorid. Üksikuis liiduvabariikides maksakse raha kohtudeposiiti.

Kostja vara arestimisega ei ole alati võimalik tagada hagi. Mõnikord on hagi tagamiseks vaja kostjale keelata teatud toimingute teostamine, näit. tuppa asumine kuni asja kohtulikult lahendamiseni, vaieldava vara müügi peatamine jne. Seepärast näevad üksikute liiduvabariikide protsessikoodeksid ette hagi tagamise abinõuna keeldu kostjale teostada teatud toiminguid (vt. Gruusia NSV TsPK § 91).

Asjast-huvitatud pool võib kohtumääruste peale hagide tagamise asjus esitada edasikaebusi VNFSV TsPK § 249 ja teiste liiduvabariikide TsPK vastavate paragraafide korras. VNFSV-s on sellise kaebuse esitamiseks viiepäevane tähtaeg. Kaebus esitatakse kõrgema astme kohtule.

Kaebuse esitamine ei takista asja edaspidist arutamist (VNFSV TsPK § 91 märkus). Kaebuse esitamine ei peata tagamise määruse täitmist; kostja vara üleskirjutamine ja arest toimub selle peale vaatamata, et kostja esitas kaebuse. Kui aga kohus muutis ära varemini rakendatud tagamisabinõu, siis ei võeta aresti maha kuni kaebuse läbivaatamiseni. Järelikult peatab kaebus tagamisabinõu äramuutmise määruse peale selle määruse täitmise (VNFSV TsPK § 92).

VI peatükk.

KOHTUSSE KUTSUMINE JA TEISED KOHTU TEADAANDED.

VNFSV TsPK VII peatükk ja teiste liiduvabariikide TsPK vastavad peatükid käsitlevad kohtusse kutsumise ja teisi kohtu teadaande küsimusi. Need küsimused on

väga tähtsad ja neid korraldavad üksikasjalikult VNFSV TsPK § 66—74 (ja teiste liiduvabariikide TsPK vastavad paragraafid).

Kohtu teadaanded toimetatakse kätte tähtsaadetisena, kusjuures vastuvõtuallkiri tagasi saadetakse, või see toimub kohtukäskjalgade kaudu; on lubatud kohtu teadaandeid kätte anda vastava maa-asula nõukogu kaudu; peale selle võib rahvakohtunik protsessija palvel anda teadaande viimase kätte edasiandmiseks teisele poolele (VNFSV TsPK § 66).

Kohtukutse peab sisaldama: a) kohtu nimetuse; b) istungi koha ja aja, poolte ning asja äratähenduse, milles välja kutsutakse; c) ettepaneku esitada kõik tõendid asja kohta ja d) mitteilumuse tagajärjed. Kohtukutsed ja -teatelehed antakse väljakutsutavate kätte isiklikult. Kätteleandmise aeg märgitakse kätteleantavale teadaandele ja kohtusse tagasisaadetavale, kättesaamist tõendavale paberile.

Rahvakohtunik võib protsessija palvel anda teadaande viimase kätte edasiandmiseks teisele poolele. Neil juhtudel peab teadaande saaja allkiri olema tõestatud maja või asutise administratsiooni poolt, kus saaja elab või alaliselt teotseb, või maa-asula nõukogu poolt (VNFSV TsPK § 66 ja VNFSV TsPK § 69 märkus).

Kui teadaande kättetoimetaja ametiisik ei kohta väljakutsutavat, siis annab ta teadaande mõnele väljakutsutavaga koos elavale perekonnaliikmele, või maja või asutise administratsioonile, kus väljakutsutav isik elab ja alaliselt teotseb (VNFSV TsPK § 70).

Kui üks või teine isik keeldub talle kätteleantavat teadaannet vastu võtmast, siis teeb kättetoimetaja selle kohta märkme kättesaamist tõendavale paberile. Kohtu teadaanne saadetakse asjaomasele isikule poole poolt näidatud aadressil (VNFSV TsPK § 73). Protsessijad on ise kohustatud kohtule teatama oma aadressi muut-

misest asja menetluse kestel. Säärase teate puudumisel saadetakse kutse viimase kohtule teadaoleva aadressi järgi, mille järgi kutseid kätte anti, ja kutse loetakse kättesaamiseks, olgugi et protsessija enam sellel aadressil ei ela. Kui kostja tegelik viibimiskoht ei ole teada, siis kohus ei ole kohustatud ootama, kuni saabub teade kutsutava poolt kutse tõelise kättesaamise kohta, vaid määrab asja arutamisele pärast kutse ära kirja saamist ühes kostja viimase teadaoleva elukoha majavalitsuse allkirjaga, et majavalitsus on kutse kätte saanud (VNFSV TsPK § 72 ja teiste liiduvabariikide TsPK vastavad paragraafid).

Seda eeskirja ei rakendata isaduse kindlaksmääramise ja vanematelt laste ülalpidamiseks alimentide nõudmise asjus.

Vastavalt VNFSV TsPK § 26 ja teiste liiduvabariikide TsPK vastavatele paragraafidele teeb prokuratuur vanematelt laste ülalpidamise (alimentide) nõudmise asjus ja isaduse kindlaksmääramise asjus, kui kostja elukoht ei ole teada, kohtumääruse põhjal korralduse kostja otsimiseks Siseasjade Rahvakomissariaadi organite kaudu. Otsimiskulud nõutakse sisse kostjalt ühel ajal tema vastu kohtuotsuse tegemisega. Kohus vaatab asja läbi alles pärast kostja otsimist.

Kõik kohtu suhtlemine isikutega ja asutistega, kes asuvad välismaal, toimub Välisasjade Rahvakomissariaadi kaudu.

Vastavalt VNFSV KTK ja RKN määrusele 27. augustist 1926. a. NSVL ja liiduvabariikide valitsusasutiste ja ametiisikute läbikäimine NSVL territooriumil asuvate välismaa diplomaatiliste esindajatega toimub Välisasjade Rahvakomissariaadi kaudu, ning otsene pöördumine ilma Välisasjade Rahvakomissariaadi nõusolekuta ei ole lubatud. Arvestades märga-

tud juhte, kus Nõukogude kohtuasutised otseteed pöördusid välismaa diplomaatiliste esindajate poole (saadetakse kutseid, ettepanekuid anda andmeid neis esindustes teenivate isikute töötasu kohta ja sellest töötasust summade kinnipidamise kohta jne.), VNFSV KohtuRK juhtis ringkirjaga nr. 100 1936. a. kohtuorganite tähelepanu 1926. a. 27. augusti seaduse range täitmise vajadusele (VSKK 1926. a. nr. 58, art. 426).

VNFSV Ülemkohtu pleenumi määrus 22. detsembrist 1924. a. (protokoll nr. 24) soovitab kohtutele nimetada ametlik esindaja neil juhtudel, kui kohus, kes asja arutab TsPK § 72 korras kostja elukoha mitteteadmise tõttu, loeb tarvilikuks kõigi asjaolude võimalikult õiglase ja kõigekülgse väljaselgitamise huvides kutsuda kedagi äraoleva kostja huvide kaitseks. See määrus on väga tähtis. Kohtud peavad seda rakendama kõigil juhtudel, kus on ilmselt tarvis kaitseteda äraoleva kostja huvisid, näit. kui hagi on esitatud teadmata äraolevate isikute vastu, või juhtudel, kui hagi esitatakse teadmata kus elavate isikute vastu või isikute vastu, kellel on füüsilised puudused jne., teovõimetute isikute vastu (vaimuhaiged, vaimunõrgad) jms., kelledele ei ole määratud hooldajat.

VII peatükk.

ASJA ETTEVALMISTUS KOHTUISTUNGIKS.

Seadus näeb ette rea abinõusid, mida rahvakohtunik peab teostama enne asja arutamist kohtuistungil selleks, et tagada asja õiget ja seaduslikku otsustamist juba esimesel kohtuistungil. Olles saanud hagiavalduse, peab rahvakohtunik tähelepanelikult sellega tutvuma, lahendama küsimuse tõendite kohta ja rakendama abinõusid nende esitamiseks, või neid tõen-

deid nõudes välja selgitama, millised vastuvaidlused esitab kostja tema vastu tõstetud hagi kohta ja mis-sugused tõendid on vajalikud nende vastuväidete kindlakstegemiseks, rakendama abinõusid nende tõen-dite esitamiseks. Samuti peab kohtunik asja kohtu-eelse ettevalmistamise korras lahendama küsimuse vas-tava protsessi osaliste kohta nii, et neile saadetak스 õigel ajal teated asja arutamise kohta. Samuti peab koh-tunik selles protsessistaadiumis lahendama küsimuse, kas asja lõplahendusest on huvitatud riigiasutis või -ettevõte või ühiskondlik organisatsioon, ja prokuröri protsessist osavõtmisele kaasatõmbamise kohta (VNFSV TsPK § 80-ž ja 12). Prokuröril on õigus nii asja algatada kui ka asjasse astuda igas menetluse järgus, kui seda tema arvamus järgi nõuab riigi või töötava rahva huvide kaitse (VNFSV TsPK § 2 ja teiste liiduvabariikide TsPK vastavad paragraafid).

Juba hagiavalduse kohtusse saabumisel võib rahva-kohtunik kindlaks määrata, kas käesolev asi omab ühiskondlikku ja poliitilist tähtsust ja kas on tarvilik selles asjas prokuröri osavõtt.

Vastavalt VNFSV TsPK § 12 ja teiste liiduvaba-riikide TsPK vastavatele paragraafidele oleneb kohtust tunnistada prokuröri osavõtt ühest või teisest asjast tarvilikuks. Kui kohus tunnistab prokuröri osavõtu asjas tarvilikuks ja tegi selle kohta määruse, siis pro-kuröri osavõtt on kohuslik (VNFSV TsPK § 12).

Tihti selgub juba asja kohtueelse ettevalmistuse staadiumis prokuröri osavõtu vajadus protsessist.

Näit. kolhoos esitab nõude masina- ja traktori-töökoja vastu trahvide ja kahjude kohta viivituse pä-rast põllutöömashinate remontimisel. Kolhoos väidab, et käesolev MTT rikub süstemaatiliselt lepingu tingi-musi, ei täida remondi tähtaegu, rikub plaani ja tekitab kolhoosidele kahjusid. Säärases asjas on tarvilik pro-

kuröri kaasa tõmmata protsessist osa võtma mitte ainult seepärast, et siin on võimalus süüdlaste vastutusele võtmiseks kriminaalkorras (1931. a. 18. veebruari seaduse järgi), vaid ka seepärast, et käesoleval korral tsiviilasi ise evib kolhoosi hagi järgi suurt ühiskondlikku tähtsust.

Või toome teise näite ühe Moskva oblasti rahva-kohtu praktikast. Kodanik S. elas oma naisega 15 aastat, abielu kestel kasutas tema tööd kodumajanduses, aiatööl, lehma eest hoolitsemisel, maja remondi alal jne. Kui naine vananes, muutudes tõbiseks ja nõrgaks, siis ta lahutas ennast naisest, abiellus teisega ja nõudis lahutatud naise väljatõstmist majast, mis talle oli kuulunud enne abiellumist. Rahvakohtunik täiesti õieti nägi selles asjas ühiskondliku huvi olemasolu nõukogude perekonna- ja abieluseadusandluse vaatekohalt ning tunnistas asja kohtueelse ettevalmistamise korras prokuröri osavõtu tarvilikuks VNFSV TsPK § 12 põhjal.

Täites oma ülesandeid NSVL kodanikkude kasvatamisel kodumaa- ja sotsialismitruuduse vaimus, Nõukogude seaduste täpse ja kõrvalekaldumata täitmise, sotsialistlikku omandisse hoolitsevalt suhtumise, töödistsipliini, riiklikusse ja ühiskondlikusse kohustusse ausalt suhtumise ja sotsialistliku ühiselu juhiseist lugupidamise vaimus, on kohtunikud õigustatud erilist ühiskondlikku ja poliitilist tähtsust eviva asja kohtueelse ettevalmistamise korras kaasa tõmbama protsessist osa võtma prokuröri.

Tsiviilasja eelkohtulik ettevalmistus erineb kriminaalasja eeluurimisest. Eeluurimist toimetavad seaduses ettenähtud juhtudel enne kohut ja kohtu jaoks uurimisorganid ja prokuratuur. Kohus ei võta osa kriminaalasja sellest staadiumist. Eeluurimise korras kui kriminaalprotsessi erilises staadiumis mitte ainult kogutakse, vaid ka hinnatakse kuriteo sündmuse tõen-

deid, selle kordasaatmist kaebealuse poolt ja kaebealuse süüdlust. Tsiiviilasja kohtueelne ettevalmistus on sihitud hageja või kostja õigsuse suhtes tarvilikkude tõendite õigeaegsele kogumisele. Tõendite hindamist selles tsiiviilprotsessi staadiumis ei toimetata. Avaliku süüdistuse asjades toimetavad eeluurimist kohuslikult prokuratuuri uurimisorganid. Tsiiviilasja kohtueelne ettevalmistus toimub alles pärast hagi esitamist asjast huvitatud isiku poolt, aga üksikjuhtudel pärast asja alustamist prokuröri, riiklikkude või ühiskondlikkude organisatsioonide poolt (vt. VNFSV TsPK § 2 ja 2-a). Tsiiviilasja kohtueelset ettevalmistust toimetab rahvakohtunik, nimelt see kohtunik, kes arutab asja kohtuistungil. Asja kohtueelses ettevalmistuses avaldub Nõukogude kohtu algatus, aktiivsus; ta eesmärgiks on tõendite täielikkuse ettevalmistus, asja kiire ja õige lahendus. Seadusnõuete täitmisest tsiiviilasjade elettevalmistuse alal oleneb suurel määral kohtutöö kvaliteet.

Milliseid toimetusi on siis rahvakohtunik õigustatud ette võtma asja eettevalmistamise korras?

Enne asja arutamisele määramist kohtuistungile teostab kohtunik asja eettevalmistamiseks, asja lahendamise kiirendamise huvides, järgmised toimetused ainuisiklikult:

a) otsustab küsimuse tunnistajate väljakutsumise kohta kohtuistungile;

b) toimetab poolte väljakutsumisega paiklikku vaatlust ja ekspertiisi;

c) nõuab kostjalt ja kolmandailt isikuilt dokumente või teatise, või annab pooltele tunnistusi nende saamiseks;

d) hageja küsitlemise kaudu hagiavalduse esitamisel selgitab kostja võimalikud vastuväited ja paneb hagejale ette esitada vajalikud hagitõendid;

e) eriti keerulistes asjades kutsub kostja välja esialgseks küsitlemiseks asjaolude kohta, kusjuures kostja väljakutsumine toimub ühel ajal temale ärakirjade kätteandmisega hagiavaldusest ja hageja poolt esitatud dokumentidest;

f) erandjuhtudel võib rahvakohtunik, kuid ainult poolte nõusolekul, vastu võtta või nõuda kirjalikke öeldisi neilt tunnistajailt, kes ei saa ilmuda kohtuistungile;

g) olles kindlaks teinud, et asja lõpplahendusest on huvitatud riigiasutis või -ettevõtte, kooperatiiv- või muu ühiskondlik organisatsioon, kes ei ole asjasse kaasa tõmmatud, teatab sellele asutisele, ettevõttele või organisatsioonile, samuti ka prokuratuurile menetletavast asjast ja asja arutamise päevast (VNFSV TsPK § 80).

Näit. isaduse kindlaksmääramise ja alimentide nõudmise asjas peab rahvakohtunik, olles hagejalt hagiavalduse saanud, välja nõudma perekonnaseisuaktide büroolt väljakirjutise lapse sünni kohta, teatise majavalitsuselt või maa-asula nõukogult selle kohta, et laps elab ema juures, nõudma tõendeid ema lähedate suhete kohta kostjaga (tunnistajad, kirjad, teised dokumendid, ülesvõtted jm.), kutsudes kohtusse need tunnistajad, kelle öeldised on asja kohta tähtsad, nõudma teatise kostja töötasu kohta, sest see on tarvilik hagihinna kindlaksmääramiseks ja kostjalt ühtsa riigilõivu sissenõudmiseks, kui hagi leiab rahuldamist; selgitama hageja küsitlemisega, mispärast kostja vaidleb isaduse vastu, lahendama nende vastuvaidluste tõendamise küsimuse (tunnistajad ja muud tõendid); võib-olla kutsuma kostja esialgselt välja, küsitlema teda ja lahendama küsimuse ekspertiisi kohta (vere-ekspertiis jm.).

Sellisel korral on asi vastaval viisil kohtuistungil arutamiseks ette valmistatud. Neis asjus, kus kohus leiab tarviliku olevat vaidluse õigeks lahendamiseks toimetada paiklikku vaatlust, võib kohtunik asja kohtu-

eelse ettevalmistamise korras sõita kohale, üle vaadata vaieldavat eset või teisi asitõendeid, koostada vaatluse protokoll, lisandades protokollile vaatluskohal koostatud plaanid, joonised, skitsid, päevapildid jm.

Paiklikku vaatlust ja ekspertiisi tuleb seaduse järgi toimetada poolte väljakutsega, kes on õigustatud viibima nende toimetuste teostamise juures, andma seletusi ja teostama teisi protsessuaalseid toimetusi, mis seaduse järgi pooltele on võimaldatud.

Paiklikku vaatlust ja ekspertiisi on parem toimetada rahvakaasistujatega, kes kohtukoosseisus seda asja lahendavad.

Asja kohtueelse ettevalmistamise korras lahendab kohus tunnistajate väljakutsumise küsimuse kohtuistungile. Ta lahendab küsimuse, kas vastavas asjas on võimalik tunnistajaid ette kutsuda (vt. TsK § 136, 137 jt., TsPK § 128), kas hageja või kostja poolt näidatud tunnistajate öeldistel on asja kohta tähtsust. Kuid tunnistajaid üle kuulata ei ole kohtunik kohtueelse ettevalmistamise korras õigustatud. Tunnistajad tuleb üle kuulata kohtuistungil, kohtu terves koosseisus, avalikult. Mõnikord võib kohus tunnistajaid üle kuulata ka enne asja sisulist arutamist, tõendite tagamise korras.

Kostja väljakutsumine küsitlemiseks enne kohtuistungit võib toimuda ainult eriti keerulistes asjades. Seejuures kohtunik võib enne kostjale saata hagiavalduse ja selle lisade ärakirjad, märkides kutsetähes, et kostjat kutsutakse esialgsete seletuste andmiseks; kostjat tuleb välja kutsuda võimalikult säärasel ajal, millal ta ei ole käitises tööl. Erilise vajaduseta ei tule kostjat asjas enne kohtuistungit välja kutsuda.

Neil juhtudel, kui rahvakohtunik teeb kindlaks, et hagi ei ole esitatud selle isiku poolt, kellel on selles asjas hagemisõigus, või ei ole esitatud selle isiku vastu,

kes peab selles hagi kostma, peab rahvakohtunik asja kohtueelse ettevalmistamise korras lahendama ka küsimuse asjaomase hageja või kostja asjast osavõtuks kaasatõmbamise kohta, silmas pidades VNFSV TsPK § 166 nõudeid.

Kohtunik on samuti õigustatud lahendama asja kohtueelse ettevalmistamise korras küsimuse kolmandate isikute asjasse tõmbamise kohta hageja või kostja poolele. Kolmandate isikute kaasatõmbamine on võimalik neil juhtudel, kui kohtuotsus asja kohta võib luua neile õigusi ja kohuseid ühe poole suhtes (VNFSV TsPK § 167 ja 168 ja teiste liiduvabariikide TsPK vastavad paragraafid).

Kolmandaid isikuid võib protsessi tõmmata mitte ainult hageja või kostja või kolmanda isiku enese avalduse põhjal, vaid ka kohtu algatusel.

Rahvakohtunik tõmbab asja kohtueelse ettevalmistamise korras kolmanda isiku asjast osa võtma, kui otsus vastava asja kohta võib luua talle õigusi ja kohuseid.

Toome näite:

Kolhoosnik Ivanov esitab hagi kostja Petrovi vastu vasika väljamõistmise kohta. Ivanov seletab, et ta on vasika ostnud Sidorovilt, vasikas kadus ära, Ivanov leidis vasika Petrovi juures ja palub enesele vasika välja mõista, sest Petrov ei anna seda vabatahtlikult kätte.

Mismoodi puutub see asi Sidorovisse? Kohtuotsus selles asjas võib luua Sidorovile kohuseid Ivanovi suhtes: kui kohus lükkab Ivanovi hagi tagasi ja jätab vasika Petrovi kätte, siis Ivanovil on õigus nõuda Sidorovilt vasika eest makstud raha tagasi ja kahjude tasumist. Kohtunik on õigustatud tõmbama asjasse Sidorovit kolmanda isikuna hageja poolel. Näit. Panov esitas Vlassovi vastu hagi poolkasuka väljamõistmise kohta. Vlassov seletab, et ta on ostnud selle poolkasuka Makarovilt. Kohtunik on õigustatud Makarovit

asjasse tõmbama kolmanda isikuna kostja Vlassovi poolel: poolkasuka Vlassovilt väljamõistmise korral ja selle üleandmisel Panovile Vlassov on õigustatud kohutlikus korras nõudma Makarovilt poolkasuka eest makstud raha tagasi, samuti kahjude tasumist. Kohunik on õigustatud tõmbama Makarovit asjast osa võtma kolmanda isikuna asja kohtueelse ettevalmistamise korras.

On võimalikud ka kolmandate isikute kaasatõmbamise juhud tööasjades VNFSV TsPK § 172-a ja teiste liiduvabariikide TsPK vastavate paragraafide korras. Sellise kolmanda isiku asjasse kaasatõmbamine on tarvilik nimelt asja kohtueelse ettevalmistamise korras. Tema osavõtt asjast on tarvilik, kuivõrra kohus võib seaduse järgi sellelt kolmandalt isikult samas protsessis välja mõista kahjud, mis on tekitatud kolmanda isiku ebaõigete toimingutega. See on võimalik ainult tööasjades.

Kui töölise või teenistuja ebaõigelt töölt vallandamise asjas hageja palub teda uuesti tööle seada ja välja mõista talle sunnitud töölt puudumise eest raha, siis kohus on õigustatud selles asjas välja kutsuma kolmanda isikuna kostja poolel seda administratsiooni esindajat, kes ebaõigelt vallandas töölise või teenistuja. Töölise või teenistuja tööle tagasiseadmisel ja talle raha väljamõistmisel sunnitud töölt puudumise eest, kohus mõistab samas otsuses välja asutisele või ettevõttele summa, mis on töölisele välja mõistetud, sellelt ametisikult, kes teda vallandas (kuid mitte rohkem kui selle ametisiku kolmekuine töötasu, kes töölise vallandas). Töölisele või teenistujale kohus mõistab välja raha sunnitud töölt puudumise eest ettevõtelt või asutiselt, ning kolmandalt isikult — administratsiooni esindajalt, kes töölise ebaseaduslikult vallandas, kohus sama otsusega mõistab välja kahjud samas summas asutisele või ettevõttele.

Sellise kohtuotsuse tegemiseks on tarvilik kohuslikult kutsuda kohtusse see ametiisik, kes töölise vallandas. Üksikuis liiduvabariikides lubab seadus kolmandalt isikult või kolmandale isikule välja mõista nii samas protsessis kui ka teistes asjades.

Kõike asja kohtueelset ettevalmistust peab läbima kohtu püüe tagada õigeaegset tarvilikkude tõendite esitamist õige ja põhjendatud kohtuotsuse tegemiseks. Asja kohtueelse ettevalmistamise korras võib kohtunik ainuisiklikult teostada ka VNFSV TsPK § 31, 37, 43, 51, 52, 113, 114, 139 ja 173 ettenähtud toiminguid (vt. VNFSV TsPK § 80-a).

Need paragraafid näevad ette:

1. Asja vastavale kohtule mittealluvaks või kohtuorganite võimkonda mittekuuluvaks tunnistamist;
2. hagi hinna määramist rahvakohtuniku poolt;
3. hageja vabastamist ühtsa riigilõivu ja menetluskulude tasumisest;
4. eksperdi trahvimist rahvakohtuniku poolt kohtusse mitteilmumise või arvamuse avaldamisest keeldumise korral;
5. kolmandate isikute trahvimist rahvakohtuniku poolt dokumentide mitteesitamisel kohtu nõudmisel;
6. asja menetluse peatamist;
7. ülesandel tunnistaja ülekuulamist tema elukohas, väljaspool vastava kohtu piirkonda;
8. mitme asja üleandmist ühte menetlusse nende asjade ühiseks arutamiseks, kui neist võtavad osa hageja ja kostja poolel ühed ja samad isikud.

Tunnistades asja eeltevalmistuse ülearuseks, määrab kohtunik viivitamata asja kuulamisele kohtuistungil ja teatab sellest juuresolevale poolele allkirja vastu (VNFSV TsPK § 80-v ja teiste liiduvabariikide TsPK vastavad paragraafid). Selline rahvakohtuniku määrus evib umbes järgmist kuju:

„Asi määrata kuulamisele 20. mail 1939. a., hagejale kuulutada asja arutamise päevast, kostjale saata

kutse. Välja kutsuda tunnistajad Ivanov ja Petrov (aadressid toimikus). Määrata 10. maiks vaieldava maja paiklik vaatlus. Hagejale teatada vaatluse päevast, kostjale saata kutse. Kutsuda paikliku vaatluse kohale rajooni täitevkomitee tehnik. Hagejale välja anda tunnistus teatise saamiseks selle ja selle kohta maa-asula nõukogult."

Määruse sisu oleneb neist toimetustest, mis kohtunik leiab tarvilikuks teostada asja kohtueelse ettevalmistamise korras.

SISUKORD.

	Lk.
I ptk. Kohtuorganite alluvus	3
II ptk. Maa-asula ühiskondlikud kohtud	17
III ptk. Riiklik ja ametkondlik arbitraaž. Merearbitraažikomisjon	18
IV ptk. Hagid ja nende liigid	21
V ptk. Hagi tagamine	25
VI ptk. Kohtusse kutsumine ja teised kohtu teadaanded	28
VII ptk. Asja ettevalmistus kohtuistungiks	31

A-11726

„RAHVAKOHTUNIKU JA RAHVAKA
BIBLIOTEEGIS“ ILMUVAID TEOSEID:

Tšeltsov: Kohtu alla andmine.

Koževnikov: Kriminaalasjade alluvus.

Lapte: Kuriteo koosseis ja kriminaalasjade kvalifikatsioon.

Arsenjev: Kohtuistung kriminaalasjades.

Koževnikov: Kriminaalkohtu otsus.

Mensagin: Kuriteod võimuorganite vastu.

Durmanov: Karistatuse aegumine ja kustumine.

Abramov: Kohtuotsus tsiviilasjades.

„ Kohtuistung tsiviilasjades.

„ Hagi aegumine.

Reichel: Alimentide asjad.

Tšikvadze: Huligaansus.

„ Võitlus spekulatsiooniga.

Kleinman: Kohtu otsuste ja määruste peale edasikaebamine ja protestimine tsiviilasjus.

„

Jaitškov: Kohustused kahjutekitamisest.

Slutski: Kuriteod julgeoleku tehnika alal.

Perlov-Rapoport: Rahvakohtuniku töö kaebuste läbi vaatamise alal.

Jt. jt.

HIND 1 RBL. 25 KOP.